

tárgyat kell keresni, úgy ez előbbi legyen az s ne az áldozatai: az anyagilag s így erkölcsileg is elnyomított embermilliók.

(Budapest)

Békesy István

VIDÉKRE ÉS ÉLETRE ITÉLT testvéreim megértik majd és meg-
 „bocsájtják ezt az írást. Nekik ajánlom, nekik irtam“ — hangzik
 annak a regénynek az ajánlása, amit Baradlai László erdélyi uj-
 ságíró A változott viszonyok miatt... címen írt. Ebben az ajánlásban
 szembeötlő az a liraiság, amit olyannyira ismerünk az irodalmak in-
 dividualista termékeiből. Ez az ajánlás — amikor belelapozunk a
 könyvbe — nem sok jót ígér. Kellemesen lepődünk meg tehát, amikor
 az ajánlásban túl friss (bár sok helyütt mororos) olajozásban siklik
 az olvasmány. El kell ismerni: szerző iráskészsége (keresettségei elle-
 nére is) rokonszenves; meséjét, ha nem is esemény zajlás, de kiszámít-
 ott (inkább stílárisan fokozott) hév viszi. Szerző írástechnikája ri-
 portázon, filmen nőtt, s észlelhető benne némi könnyebb színpadias-
 ság. Ezek mellett azonban egyáltalán nem rejti el magát s ha nem
 is a személye, de a véleménye mindenütt jelen van. Kiderül így, hogy
 a szerző erről az oldaláról is rokonszenves: minden bajokkal együtt-
 érző, gondolkozó, megindulásra kész. Maga a regény is valami nagy
 megindulásból fakadt, s e megindulásban szerző megérezte a válto-
 zott viszonyok között az elváltozót. Láthatólag komoly ügye a tartar-
 lom, amit kialakít. S van igénye is. Az a szándéka — s úgy véli, hogy
 ez a szándéka meg is valósult — hogy napjaink egyik generációjának
 regényét írja a 30 éves banktisztviselőben, akit „a változott viszonyok
 miatt“ leépitenek s aki gazdasági bázisa megrendülésével egész léte-
 lésben megrendül, bukdácsolni kezd, lépésről-lépésre távolodik egykori
 társadalmi helyéről, s az érthetetlen lefelé zuhanásban elveszti a
 fejét s (kevés motivációval) lopásra vetemedik: lecsukják. Kikerül a
 börtönből; haza tér. Kiderül, hogy régi köre tudni se akar róla. A re-
 gény végén elutazik régi otthonából. Elindul az „É“-letbe. Ilyen álta-
 lánossággal sejtet a végén a szerző. Minden sejtetés viszont bármit
 jelenthet. S tényleg ez a bármi a regény végső értelme, amikor írja:
 „Csak megy Bálint György (így hívják a regény hőst) egyenesen
 előre. Viszi a vonat, hol jobbra, hol balra... Valahol meg kell állni,
 valahol le kell szállni és előlről kell kezdeni. — Mert magának az élet-
 nek soha sincsen vége... Őt visszahozhatatlanul messze vitte a vonat
 hajdani önmagától.“ S ezek a sorok bezárják a regényt. Amint lát-
 ható szerző konkrét korregény törekvése valamiféle ellenkező előjelű
 Schnitzleri szimbolikával zárul. Az ilyen regénymegoldás valaha na-
 gyon divatos volt. Akkor volt ez, amikor a polgári regényhősök szá-
 mára bármi mélyre sülyedtek is, szociális és gazdasági értelemben,
 még a kalandok és esélyek bősége várt. Nagy távlatra volt még ekkor
 a polgári életnek s a regényhősöket el lehetett indítani a végtelenbe.
 Az olvasó fátyolos szemekkel akart búcsuzni ekkoriban olvasmányai-
 tól s jól estek szívének az ily' sejtelmes sorok. De mit jelent az ilyesmi
 ma? — Befelezetlenséget. S ha az író azt akarja ezzel mondani, hogy
 a megváltozott Bálint György új élete ilyen mindenre felkészülű élet-
 vállalással indul, mit jelent ez is, amikor ma épp az ilyen vállalás,
 illetve magának az ilyen vállalásnak a harci-meséje érdekelne ben-
 nünket? — nem is említve a legfontosabbat: hogy nem is bizonyos,
 hogy tényleg megváltozott ez a Bálint György! Az olvasót nem győzi
 meg erről a szerző. Kétségtelenül: a regény folyamán kieserülődés
 felé halad egy úr, a proletársors felé egy vasalt nadrágos. Ez a fo-
 lyamat azonban nem nyugtat meg bennünket arról, hogy a hős tény-

leg válság álló tudathoz jutott. S ezzel kapcsolatban a kételyek egész özöne merül fel. Tényleg egy generáció reprezentánsa a hős? S tényleg generációs kérdés az ő kérdése? Az ötven éveseknek nem kérdése ez a kor? Ők megoldották? S végül: egyének vagy évjáratok esetleges életmegoldása vagy élet nem megoldása valamely korszak megoldását is jelenti? S azután: a tőkés rend mai válságszakaszának, a munkanélküliség korának tényleg hőse ez a Bálint György? Nem! Bálint György (szerző individualista irodalomban való gyökerei miatt) deklasszálódásra hajlamos lény, s mint ilyen e korregény hőseül — korszerűtlen. Ma u. i. a deklasszálódás nem egyéni tünet (s így nem valamely egyénen keresztül ábrázolandó) hanem társadalmi törvényszerűség. A tisztviselők nagy tömege szükségszerűen válik feleslegessé, s nem azért, mert a tisztviselők ilyen vagy amolyan lelki alkattal birnak. Téves ezért napjaink akármilyen vonatkozásbeli képviselőjéül beállítani egy olyan embert, akivel mindaz, ami történik, máskor is megtörténhet. Napjaink bármely vonatkozásbeli korreprezentánsa csak az lehet, aki a legjobb emberi készségek és képességek ellenére is pl. feleslegessé lesz. Csak az ilyen reprezentáns áll az idő vonalában. Csak az ilyen vonatkozás tisztít és lök előre; tartalmaz állásfoglalást és tudatosít főrekvéseket. Bálint György semmit sem tudatosít, csak arra utal, hogy napjainkban nagy kicserélődés folyik. Ennek a kicserélődésnek azonban nála nincs világos értelme. Különbözik is Bálint György szenzitív, gyöngé, passzivitásra hajlik, nem tud küzdeni, érzelmes lény, sodródik s ez a sodródás s ez az érzelmesség az olvasóban azt a hitet kelti, hogy a tőkés rend mai ellenmondásai közt az értelmes lét kérdése pusztán az idegek és az izlés kérdése. Bálint György mellől hiányzik az összefüggések s a változott viszonyok helyes értelme. Márpedig az ilyenféle tudatkicserélődés csak ezáltal juthat tartalomhoz. Így a regény valójában valamiféle negatív karriér-regény, a sikerületlenség irányába, mai környezetbe helyezve. Mi az oka ennek az elírásnak, e korszerűtlen korregénynek, jóllehet hemzseg a legfrissebb koradálékoktól? Elsősorban talán az, hogy erről az elérzelmesítő, egyénies vonalról a kor képét kimerítő válság megfoghatatlan, különösen ha szerző valóság szemlélete (ha nem is egészen hamis, de) bizonytalan. Nem s-gít ezen, hogy könyvét helyenként u. n. „szociográfiai“ felvételekkel szakítja meg, amik tényleg tágitják a regény egyéni terét s a hőskörüli életégsz megragadására törnek. Ezek a részletek azonban amolyan „kapásból“ írt „szociográfiai“; — mélyükön a szociológiai átgondolás édes-kevés. Némi feleletlenség és tájékozatlanság állapítható meg így szerző életszemléleti megfontolásaiban. A regény szerző hibái itt gyökereznek. Hogy azután B. Gy. a regény első fejezeteiben (a riporteri hang keresettségé miatt) jampecnek indul, később pedig magyar ur-ivadékká intencionálódik, s hogy a regénynek hibás az időviziója (1933 elején kezdődik s 1934 tavaszán fejeződik be, jóllehet már 1933 októberében megjelenent), s hogy a mai naturalista-realista regény módjára nem adja anélkül, hogy a hős előtt legalább egy szűz fel ne ajánlja magát s egy magzatelhajtás ne szerepeljen a színen, indokolt és fájdalmas sikolyokkal, s hogy a könyv halmozza a requizitum ötleteket, — mindezek a feladat könnyebb végének a megragadására utalnak. Van benne minden, ami külsőségesen a haladottabb igényeknek megfelel, de hiányzik e korregényből a kor igazi életmozgása, mégcsak sejtetése is pl. annak, hogy Bálint György deklasszálódásának a hátterében élethalál harcát vivja egy dicsérhetetlen régi valami egy ócsárolhatatlan újjal s hogy ebben az összecsapásban mindenenk ellenére a talpán áll

és nem a feje tetején, mint ez a Bálint György, a világ nagyobbik fele, s hogy ennek a küzdelemnek meg van a maga tiszta és határozott értelme. Ezért bármennyire sem mindennapi kvalitásokat árul el Baradlai László regénye, a végén csalódottan tesszük le. A regény pontosan ott végződik, ahol kezdődnie kellene. Az urimivoltából, osztály allűrjeiből kijózanodott, elproletárizált tisztviselő további sorsa ma a korérdeklődés tárgya. Az ilyen sors utmutató, művészi eszközökkel kirajzolt regényét mindenki szívesen venné. Hisz napjainkban épp ennek a rétegnek a sorsa is az előtérben áll. Ameddig Baradlai László regénye tart, ez az az alkat és állapot, amikor az ilyen deklasszált a fasizmus zsákmánya. (Csak egy állásról van szó és minden megoldva. — szuggerálja a szerző.) Már pedig épp arról van szó, hogy ne az legyen. Ez pedig lehetetlen anélkül (is), hogy ne tudatosítsuk egy ilyen deklasszáldás igazi értelmét és összefüggéseit.

(Cluj)

Gaál Gábor

L A P O K , F O L Y Ó I R A T O K

MAGYARORSZAGI NAPILAP. 1934.

Az Est-lapok koncernjében jelentősnek tetsző változás mutatkozik. Ugy tűnik, mintha nem is belső változásról volna szó. Az ember könnyen azt hihetné, valami új gazda vonult be. A Magyarország teljesen megváltozott. És amikor új szellemi habitust öltött magára, egy szó nem eset az „Est-lapok tökéletes hirszolgálatáról”, „kiprobált ujságíró gárdájáról”, a hármass összenövéséről. Sőt amikor Az Est közölte, hogy új szerkesztőt kapott a Magyarország, a családi kapcsolatokról kivételesen ő sem beszélt.

Az új szerkesztő Zilahy Lajos. Ahogy reklamirozták: ő a szellemi vezér. Manapság azonban joggal támad az emberben kétely az iránt, hogy a „szellemi vezérség” elég-e ahhoz, hogy egy ujság, amely nyilvánvalóan tőkés érdekeket szolgál, máról-holnapra pusztán szellemi befolyásra, materiális hatóerők nélkül megváltozzék. A kérdés tehát önként kinálkozik, miféle érdek kívánta a lap szellemi megváltoztatását. Tulajdonképpen feltehető, hogy csupán a lapkoncern egyszerű üzleti taktikájáról van szó. A Magyarország mindig az Est-lapok legrosszabbul menő vállalkozása volt. Csak presztizsből tartották. A Magyarország valaha, még Lovász idejében, szükségszerűen jelent meg este a pesti uccán. Teljes parlamenti tudósítást hozott és ez volt az a plusz, amivel többet adott a délután megjelenő lapoknál. Amikor a demokráciával burkolt diktatura a parlament jelentőségét összezsugorította, a Magyarország létjoga is megingott. Aztán a legutóbbi ülészakban bevezették az éjszakai ülésrendszert, ez aztán végleg kihuzta a gyékényt a lap alól. Most már csak azok a gyilkosságok maradtak meg számára, amelyek kettőtől-négyig történtek. Minden oka meg volt hát az Est-koncernnek, hogy valami más módon életképesse tegye estilapját. Ez idáig még csak említésre sem érdemes, de nem úgy az, hogy miként igyekszik vállalatát üzletésíteni.

A Pesti Napló eddig azt a politikát üzte, hogy a politikai oppor-tunizmus gyűjtőmedencéje volt. A kormányt hosszú időn át Klebels-berg cikkei képviselték, az ellenzéki intranszigienciát pedig Friedrich írásai. Az irodalmi rovatában nem csak liberalizmust, de holmi radikális tárgyilagosságot is megengedett. Az Est igyekezett megmaradni